

Νύμφας τὰς ἐν τῷ ὄρει Νύση διατριβούσας. Ἐπὶ μὲν τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος φέρει καθήμενον τὸ βρέφος ἐπαργανωμένον μὲν τὰ κάτω κῶλα· ὁ δὲ δεξιὸς βραχίον ἐῖνε ἀνατεταμένους, διότι ἐκράτει, φαίνεται, διὰ τῆς δεξιᾶς ἄθυρμά τι, ὅπερ ἄνωθεν ἐπέδεικνυεν εἰς τὸ νήπιον ὁ Ἑρμοῦς. Λέγομεν φαίνεται· διότι δυστυχῶς τὸ ἔργον τοῦτο δὲν διεσώθη καθ' ὅλα ἄρτιον· ἀλλ' ἔλλειπουσιν, αὐτοῦ ὁ δεξιὸς βραχίον κατὰ τὸ ἦμισυ, καὶ πόδες καὶ αἱ κνήμαι κάτωθεν τῶν γονάτων, καὶ τοῦ νηπίου τὸ ὑπὲρ τὴν ὀσφύν μέρος τοῦ σώματος. Καὶ ταύτην τὴν τελευταίαν ἔλλειψιν αἰσθάνεται πᾶς ὅστις φαντάζεται ὅποιον χάριν θὰ εἶχε τὸ βρέφος ὁ Διόνυσος, πρᾶϋνόμενος ἢ διασκεδαζόμενος ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ. Κατὰ τὰ ἄλλα ὅμως τὸ ἄγαλμα διεσώθη ἀλώβητον· ἐκ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ λοιποῦ σώματος οὐδὲ κόκκος μαρμαροῦ ἐξέλειπεν. Ἦνεν δὲ καὶ ἡ ἐργασία λεπτή καὶ ἐπιμελής, ἀναδεικνύουσα τοσοῦτον ἔξοχον τὴν καλλονὴν, ὥστε νὰ δύναται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπλουστάτου καὶ ἀμαθεστάτου τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐμποιῇ ἐκείνην τὴν ἔκτασιν καὶ γοητείαν, ἣν μόνον ἐκ τῶν ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης αἰσθανόμεθα. Ἡμεῖς δὲν γνωρίζομεν ἄλλο γλυπτικὸν ἔργον τῆς ἀρχαιότητος συναρπάζον οὕτω τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου, εἰμὴ τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τοῦ Μπελιδεδέρε.

Τὸ τρίτον οἰονεὶ μουσεῖον περιέχει ῥωμαϊκῆς τέχνης ἔργα, ἀνδριάντας αὐτοκρατόρων καὶ ἄλλα τινὰ μνημεῖα χρήσιμα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἵνα μάλλον ἐξάρωσι τὴν καλλονὴν τῶν εἰρημνίων.

Ἐν Ἀθῆναις, 5 Ἰουνίου 1879.

I. ΠΑΝΤΑΖΙΣΗ.

Τῇ 10 τοῦ παρελθόντος Μαΐου ἐτελέσθη ἐν Κετίγγη πανηγυρικωτάτῃ ἢ βᾶπτισις νέου ἡγεμονόπαιδος. Περιγραφή τῆς τελετῆς ταύτης ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Ν. Ἡμέρᾳ ὑπὸ τοῦ κατ' αὐτὴν παρυσθέντος προξένου τῆς Ἑλλάδος, ἐν Σκόδρα τῆς Ἀλβανίας, κ. Ε. Ι. Μαυρομάτου, ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν τὰ ἐπόμενα. Σ. τ. Δ

Βᾶπτισις ἡγεμονόπαιδος ἐν

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΙ

Προσκληθέντες εἰς τὴν τελετὴν, ἀνεχώρησαν ἐκ Σκόδρας τὴν ἐνάτην περὶ τὴν πρωΐαν, ἐπὶ ἰδιαιτέρου ἀτμοπλοίου τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ἀγγλίας παρὰ τῷ ἡγεμόνι τοῦ Μαυροβουνίου μετὰ τῆς συζύγου του, ὁ τῆς Γαλλίας καὶ ὁ προξένος τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἀπὸ Σκόδρας μέχρι Ριέκας διὰ τῆς λίμνης ἐξάρων ταξιδίδιον εἶναι τόσῳ τερπνόν, τοσαύτην δ' ἅπαντ' αἱ τις κατ' αὐτὸ καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τοῦ ἔτους ποικιλίαν καὶ μεγαλοπρέπειαν φύσεως, ὥστε καίτοι ἡ ἐποχὴ ἡμῶν δὲν εἶναι ἐπιρρέπης εἰς τὸν ῥωμαντισμὸν καὶ ἡμεῖς προώρως γηράσαντες ἢ πολυάσχολοι δὲν ἔχομεν καιρὸν νὰ παραδιδώμεθα εἰς τοιοῦτου εἶδους θαυμασμούς καὶ ἀφαιρέσεις, οὐχ ἤττον, καὶ ἄλλοτε καὶ ἐπ' ἐσχάτων, μόνος ἐπιχειρήσας τὸ ταξιδίδιον τοῦτο, δὲν ἠδῆνηθην ν' ἀπαλλαγῶ τῆς

ἐπηρείας τοῦ θεάματος καὶ ἄκων παρεδόθη εἰς παντοειδεῖς σκέψεις καὶ ὄνειροπολήματα. Τὴν φορὰν ὅμως ταύτην, εἴτε διότι ἐξάκις ἤδη διήλθον τὸ ὠραῖον τοῦτο μέρος, εἴτε διότι πρῶτον ἤδη δὲν ἐταξείδευον μόνος, ἀλλ' ἐν ἀρίστη κοινωνίᾳ φίλων συνοδοιπόρων, δὲν ἀφῆρθη, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐντεῦθεν ἀναχωρήσεως ἡμῶν, ἔφιπποι μέχρι τοῦ ἀτμοπλοίου, ἐν φαιδραῖς ὀμιλίαις καὶ συζητήσεσιν ἀνεπαισθήτως διήλθον τὴν εἰς Ριέκαν ἀπόστασιν. Ἄμα πατήσαντες ἐκεῖ μαυροβουνιακὸν ἔδαφος, καθὼ θεωρούμενοι ὡς ξένοι τοῦ ἡγεμόνος, εὐρέθημεν ἀπέναντι ἡγεμονικῆς τῷ ὄντι φιλοξενίας. Ἴπποι καλοὶ καὶ σωματοφύλακες τοῦ ἡγεμόνος φέροντες τὰς ὠραίας καὶ περιχρυσῆς μαυροβουνίους στολὰς, ἀνέμενον ἡμᾶς ἐν Ριέκᾳ, ἵνα μᾶς μεταφέρωσι καὶ ὠδηγήσωσι κατὰ τὸ τρίγωνον ἐκεῖθεν μέχρι Κετίγγης διάστημα. Ἡ φαιδρότης καὶ εὐθυμία παρακολούθησεν ἡμᾶς εὐτυχῶς καὶ κατὰ τὴν ἐφ' ἵππων ταύτην ὁδοπορίαν. Ἄλλ' ἡ ὁδὸς ἦτο τοσοῦτον δύσβατος καὶ ὅτε μὲν λίαν ἀνωφερῆς, ὅτε δὲ ἀποτόμως κατωφερῆς, ὥστε ἠναγκαζόμεθα πολλάκις καὶ ἔφιπποι νὰ ὑποβασταζώμεθα ὑπὸ δύο σωματοφυλάκων, ὧν αἱ χεῖρες, ὀσπνδήποτε καὶ ἂν ἐπετῆδευον ἀβρότητα, ἄφινον πάντοτε ἔγρη ἐπὶ τῶν ἀβρῶν βραχιόνων τῶν Ἀγγλίδων συνοδοιπόρων· διερχόμενοι δὲ τὴν κορυφὴν τοῦ ὑψηλοτάτου μεταξὺ Ριέκας καὶ Κετίγγης ὄρους Φρανίτσα καὶ τοῦ καιροῦ ὄντος βρογροῦ, ἐθαίνομεν πράγματι ἐντὸς πικρῶν νεφῶν. Ἐκεῖθεν καὶ μίαν ὥραν περίπου πρὸ τῆς εἰς Κετίγγην ἀφίξεως ἡμῶν, ἠκούομεν τοὺς κανονοβολισμούς, οἵτινες, καθ' ἃ κατόπιν ἐμάθομεν, ἐρρίπτοντο πρὸς τιμὴν τοῦ ἀφικνουμένου τὴν ὥραν ἐκείνην ἀντιπροσώπου τοῦ μεγάλου δουκὸς διαδόχου. Φθάσαντες τέλος περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου εἰς Κετίγγην, εὕρομεν τὴν μικρὰν πρωτεύουσαν σημαυστόλιστον. Ἐὰν πάντοτε ἡ κυριώτερα ἐπασχόλησις τῶν Μαυροβουνίων, ἐν καιρῷ εἰρήνης, εἶναι τὸ νὰ περιδιαβάωσιν ἐν τῇ πρὸ τῶν Ἀνακτόρων πλατεῖᾳ καὶ ὁδῷ, δύναται τις νὰ φαντασθῇ ὅποιον πλῆθος διεσχίζομεν νῦν, ὅτε πανταχόθεν εἶχον συρρέουσι χάριν τῆς τελετῆς πιστοὶ ὑπήκοοι. Διαγγελεύς δὲ τοῦ ἡγεμόνος, ὑποδεχθεῖς, ὠδήγησεν ἕκαστον ἡμῶν ἐν ἰδιαιτέρᾳ καὶ ἐπὶ τούτῳ παρασκευασθεισῇ οἰκίᾳ ἐκ τῶν ἀρίστων, μὴ ἐπιτρέψαντος τοῦ ἡγεμόνος νὰ κατοικήσωσι τὴν φορὰν ταύτην οἱ ξένοι του ἐν τῷ ξενοδοχεῖῳ. Μετ' ὀλίγων ἄπασαι αἱ οἰκίαι εἶχον φωταγωγηθῆ. Ἡμεῖς δὲ, ἀναπαυθέντες τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, εἰδοποιήθημεν τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον ὑπὸ διαγγελέως τοῦ ἡγεμόνος περὶ τοῦ προγράμματος τῆς τελετῆς, καθ' ἃ περὶ τὴν 10 ὠρεῖλον ἅπαντες νὰ συνέλθωσιν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, ἐν μεγάλῃ στολῇ, τὴν ἐνδεκάτην δὲ θὰ μετέβαινον ἐκεῖθεν ἐν σώματι, ἵνα παραστῶσιν εἰς τὴν ἱεροτελεστείαν τοῦ βαπτίσματος, μετὰ τὸ πέρασ τῆς

ὁποίας θὰ ἐπανάρχοντο ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, ἵνα συγχαρῶσι τοῖς ἡγεμόσι, καὶ περὶ τὴν δωδεκάτην θὰ παρεκάθηντο εἰς ἐπίσημον πρόγευμα. Ὅθεν προσελθόντες τὴν ταχθεῖσαν ὥραν, ὠδήγηθημεν ἐν ἰδιαιτέρᾳ αἰθούσῃ, ἔνθα μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη ὁ ἡγεμὼν μετὰ τῆς ἡγεμονίδος, τοῦ πρίγκιπος διαδόχου καὶ τῶν τριῶν ἐν Κετίγγῃ πρίγκιπισσῶν. Ὁ ἡγεμὼν ἔφερε ῥωσικὸν μέγα-λόσταυρον, τὸν σταυρὸν τοῦ λαμοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ τοὺς ἀστέρας τῶν κατὰ τὴν τελευταίαν ἀντιπροσωπευμένων δυνάμεων, ἐν οἷς καὶ τὸν τοῦ Σωτῆρος. Ἡ ὥραία καὶ συμπαθὴς ἡγεμονὶς φέρουσα κομψὴν καὶ πλουσιωτάτην μαυροβουνίαν ἐνδυμασίαν, πάντοτε συμπαθὴς εἶχεν οὐχ ἥττον ὑποστῆ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ προσφάτου τοκετοῦ. Ὁ πρίγκιψ διάδοχος, ὀκταετής ἤδη τὴν ἡλικίαν, ἔχει λίαν ἐπιμεμελημένη ἀνατροφὴν, εὐμενέστατον τὸ ἦθος, φέρει τὸ ἐθνικὸν ἐνδυμα καὶ ἀπὸ τοῦδε σπάθην μαυροβουνίαν· ἡ δὲ θῆρα εἶναι μία τῶν κυριωτάτων ἐπασχολήσεών του. Αἱ μικραὶ ἡγεμονίδες, φέρουσαι καὶ αὐταὶ τὸ μαυροβούνιον ἐνδυμα, βαδίζουσι κατὰ τὴν καλλονὴν ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς μητρός των. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ θαλάμῳ διέκρινέ τις, ἐκτὸς τῶν ἐκ Σκιδρίας ἐλθόντων ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ἑλλάδος, τὸν κόμητα Σερεμέτιεφ, ἔκταντον ἀπεσταλμένον καὶ ἀντιπρόσωπον τοῦ Μεγάλου δουκὸς διαδόχου τῆς Ῥωσίας καὶ ἀναδόχου τοῦ νέου ἡγεμονοπαίδος, τὸν ἐπιτετραμμένον τῆς Ῥωσίας ἐν Κετίγγῃ, τὸν παρὰ τῷ ἡγεμόνι πρεσβευτὴν τῆς Αὐστρίας καὶ τὸν ἐπιτετραμμένον τῆς Ἰταλίας, τὸν πρωθυπουργὸν καὶ τὸν ὑπουργὸν τῶν ἐξωτερικῶν. Ἐκ δὲ τῶν Κυριῶν, τὴν σύζυγον τοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Ἀγγλίας, μόνην φέρουσαν εὐρωπαϊκὸν ἐνδυμα, τὴν θελκτικωτάτην καὶ ὠραιοτάτην σύζυγον τοῦ προέδρου τῆς Γερουσίας Πέτροβιτς, ἦν πρῶτον ἠδὴ ἐγνώρισα, καὶ ἥς ἡ θέα μοι ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἡγεμονὶς δὲν εἶναι ἡ μόνη ἀντιπρόσωπος μαυροβουνιακῆς καλλονῆς, τὴν Κυρίαν Πασέβιτς, εὐγενῆ Ῥωσίδα, λειτουργὸν τοῦ Ἐρρυθροῦ Σταυροῦ καὶ ἀντιπροσωπεύουσαν τὴν σύζυγον τοῦ μεγάλου δουκὸς διαδόχου, τὴν μητέρα τοῦ ἡγεμόνος, γνησίαν καὶ ἀρχαῖκὴν Μαυροβουνίαν, καὶ ἐκλεκτὴν τινα δεσποινίδα Ἐλβετὴν, παιδαγωγὸν τοῦ πρίγκιπος διαδόχου καὶ τῶν πρίγκιπισσῶν.

Περὶ ὥραν ἐνδεκάτην περίπου, ἀκολουθοῦντες τῷ ἡγεμονικῶν ζεύγος ἐξήλθομεν εἰς τὴν μεγάλην αἰθουσαν, ἔνθα ὥραία, μεγαλοπρεπῆς καὶ πρωτότυπος ἦτο ἡ ἀποψις. Ἐὰν ἡ ἐθιμοτυπία εἶναι ἡ αὐτὴ περίπου παρ' ἀπάσαις ταῖς αὐλαῖς, ἐὰν ἡ αὐλικὴ πολυτέλεια εἶναι πανταχοῦ μείζων ἢ ἐνταῦθα, οὐδαμοῦ ὁμῶς ἀλλοθι θὰ ἠδύνατό τις ν' ἀπκντήσῃ τοιοῦτον πρωτότυπον καὶ γραφικὸν θέαμα, τοιοῦτον γόητρον ἐν τῇ μικρότητι, τοιοῦτον στεγνὸν σύνδεσμον μεταξὺ ἡγε-

μόνος καὶ τόπου. Αἱ χρυσοκέντητοι στολαὶ καὶ τὰ παράσημα τῶν παρισταμένων ξένων πεζοτάτην ἐνεποίουν ἐντύπωσιν καὶ ἡμαυροῦντο ἐνώπιον τοῦ παραστήματος καὶ τῶν λαμπρῶν καὶ γραφικῶν στολῶν τῶν ἐπισημοτήτων τοῦ Μαυροβουνίου. Οὐδεὶς ἔλειπε τὴν φορὰν ταύτην· πάντες δ' ἔσπευσαν μετ' εὐλαβείας καὶ μετ' ἀδολοῦ ἐνθουσιασμοῦ νὰ περιστοιχίσωσι τὸν ἡγεμόνα των, ὅστις εὐμενῶς καὶ προσηνῶς, ἀλλὰ καὶ ἡγεμονικῶς συνάμα, τοῖς πᾶσι προσεφέρετο. Ἄλλ' ἔτι μᾶλλον ἐνδιαφέρουσαν καθίστα τὴν ἀποψιν τῆς ἐμνηγύρεως ἡ παρουσία δώδεκα προκρίτων Τούρκων καὶ Τουρκαλθανῶν, ἀντιπροσωπευόντων τὸν τουρκικὸν πληθυσμὸν τῶν προσαρτηθέντων ἐσχάτως τῷ Μαυροβούνιῳ μερῶν, φερόντων τουρκικὰ παράσημα, διαφόρους ἐθνικὰς στολὰς καὶ τὸ φέσιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, κατὰ τὰ ἔθιμά των, ἐνῷ πάντες οἱ λοιποὶ ἴσταντο ἀσκεπεῖς.

Τῇ ἐνδεκάτῃ ἀκριβῶς ὥρα παρέδωκεν ὁ ἡγεμὼν τὸν νέον πρίγκιπα τῇ δεσποινίδι Πασέβιτς καὶ τῷ κόμητι Σερεμέτιεφ καὶ ἔβρινε μετὰ τῆς ἡγεμονίδος ἐν τοῖς Ἀνακτόροις. Ἀπαντες δὲ οἱ λοιποὶ, ἡγουμένου τοῦ πρίγκιπος διαδόχου, τῶν Κυριῶν, τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ μεγάλου δουκὸς καὶ τῆς μεγάλης δουκίσσης, τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ξένων δυνάμεων καὶ τῶν ἐπισημοτήτων τοῦ τόπου κατέλιπον τὰ Ἀνάκτορα, καὶ ἀπέβρου πλήθους ἀκολουθοῦντες, διηυθύνθησαν εἰς τὸν ἐν τῷ ἱστορικῷ μοναστηρίῳ τῆς Κετίγγης ναόν. Ἡ συνοδία ἐπορεύετο ἐν τῷ μέσῳ δύο ταγματῶν παρατεταγμένων καὶ παρουσιαζόντων ὅπλα. Οἱ στρατιῶται εἶχον ἀρεμάνιον παράσημα καὶ τέλειον ὄπλισμόν· ἡ δὲ μουσικὴ ἐπαιάνιζε τὸν ἐθνικὸν ὕμνον. Πᾶσαι δὲ αἱ ἀνωτέρω περιστάσεις ἀπερρόφουν οὕτω τὴν προσοχὴν, ὥστε οὐδεὶς προσεῖχε τῇ πιπτούσῃ ῥαγδαίᾳ βροχῇ. Ἄλλως καὶ ἡ μεταξὺ Ἀνακτόρων καὶ Ἐκκλησίας ἀπόστασις δὲν ἦτο μεγάλη. Ἐπὶ τῶν προθύρων δὲ τῆς ἱστορικῆς Ἐκκλησίας ἐδέχθη τὸν νεογέννητον πρίγκιπα ὁ Μητροπολίτης Μαυροβουνίου. Ἀφοῦ δὲ ἐγένετο ἡ συνῆθις ὡς παρ' ἡμῖν ἱεροτελεστία τοῦ βαπτίσματος, ἐπανάλθομεν κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν εἰς τὰ Ἀνάκτορα, ἵνα συγχαρῶμεν τῷ ἡγεμόνι καὶ παραδώσωμεν αὐτῷ ἤδη τὸν υἱόν του Μίρκον (Δημήτριον) δοῦκα τῆς Γράχωθας καὶ τῆς Ζέτας.

Ἀπειρον πλῆθος ἐνθουσιωδῶς καὶ ἐπανειλημμένως ἐξητακραυγάζεν ὑπὸ τὰ Ἀνάκτορα ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῆς οἰκογενείας του. Οἱ Βοεβόδαὶ εὐλαβῶς ἠσπάζοντο τὰς χεῖράς του· οἱ δὲ ξένοι, συγχαίροντες, περιώριζον τὸ εὐχάριστον τοῦτο καθήκον εἰς τὴν ὥραϊαν χεῖρα τῆς ἡγεμονίδος. Τῇ 12 δὲ ἀκριβῶς ὥρα παρετέθη ἐκλεκτὸν πρόγευμα εἰς 36 συνδαιτυμόνας. Ἐν τοῖς προσώποις δὲ τῶν συνδαιτυμόνων τούτων ἠδύνατό τις νὰ ἀναγνώσῃ καὶ σπουδάσῃ τὴν πρὸ 40 ἐτῶν καὶ

τὴν ζῶσαν ἤδη ἱστορίαν τοῦ Μαυροβουνίου. Ἐκεῖ ἐβλεπέ τις ἀρχαίους Βοεβόδας καὶ ἄνδρας, οἵτινες, ἀφοῦ πολυειδῶς ἐπετέλεσαν τὸ ὑπὲρ πατρίδος καθήκον των, ἐν ἀπομαχίᾳ διατελοῦσιν ἤδη, τιμώμενοι καὶ ἀγαπώμενοι, ἀλλ' οὔτε συντάξεις λαμβάνοντες, οὔτε δημόσια ὑπουργήματα ἐπιζητοῦντες, ὑπομιμνήσκοντες δὲ παρωχηκυῖαν δυστυχῶς ἀνεπιστρεπτει δι' ἡμᾶς ἐποχὴν. Διέκρινέ τις μεταξὺ αὐτῶν τὴν ἀρχαϊκὴν καὶ μεγαλοπρεπῆ φυσιογνωμίαν τοῦ πενθεροῦ τοῦ ἡγεμόνος Βούκοιτις, πρὸ 20 ἡδὲ ἐτῶν πρωτεύσαντος εἰς τοὺς κατὰ τῶν Τούρκων πολέμους, τὸν Μπόζο Πέτροβιτς καὶ Ῥάδονιτς, περὶ ὧν ἔγραψα ἤδη ἄλλοτε τὰ δέοντα, τὸν Μητροπολίτην, οὗ τὸ ἀξίωμα πρὸ 30 ἔτι ἐτῶν ἦτο τὸ πρῶτον ἐν Κετίγγη, ἀλλ' ὅπερ ἐπισκιάζεται σήμερον ἐντελῶς ὑπὸ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τοῦ ἡγεμόνος, τὸν Παππᾶ Ἠλίαν Πλάμενατς, ἱερέα ἄλλοτε, ἀλλ', ὡς καὶ πάντες οἱ ἱερεῖς τοῦ Μαυροβουνίου, φέροντα τὸν σταυρὸν ἐν εἰρήνῃ καὶ τὴν ῥομφαίαν ἐν πολέμῳ, ἐγκαταλιπόντα ἐπὶ τέλους ὀριστικῶς τὸ ἱερατικὸν ἔνδυμα, διακριθέντα ἐν τοῖς τελευταίοις πολέμοις καὶ ἤδη ὑπουργὸν τῶν στρατιωτικῶν καὶ ἐπιτηδεσιότατον κυβερνήτην, τὸν Ἀλβανομαυροβούνιον Μάρκον Μιλᾶν, ἐκ τῆς τέως προσαρτηθείσης τῷ Μαυροβούνιῳ ἐπαρχίας τῆς Ἀλβανίας Κοῦτσι, ἀριστεύσαντα κατὰ τοὺς τελευταίους πολέμους καὶ τρόπον ἐμπνεύσαντα τοῖς Τούρκοις. Ἀνταλλαγιστῶν δὲ μεταξὺ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ κόμητος Σερεμέτιεφ προπόσεων ὑπὲρ τῆς αὐτοκρατορικῆς καὶ ἡγεμονικῆς οἰκογενείας, ἀπεσύρθησαν εἰς τὰς αἰθούσας καὶ ἀφοῦ θεάθημεν ἀπὸ ἐξώστου τὸν ἐθνικὸν χορὸν τῶν Μαυροβουνίων, ὅστις οὔτε εὐμορφος, οὔτε χαρίεις εἶναι, ἀλλ' ἀπατεῖ πολλὴν εὐκαμφίαν καὶ διαδῆλοι τὸν στρατιωτικὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους, ἀποχωρήσαντος τοῦ ἡγεμόνος, ἐπανήλθομεν καὶ ἡμεῖς οἴκαδε.

Μετὰ μεσημβρίαν ξένοι καὶ ἐντόπιοι διηνύσαμεν τὰς ὥρας ἐν ἀμοιβαίαις ἐπισκέψεσι. Ἰδίως δ' εὐχαρίστους διήλθομεν ὥρας παρὰ τῇ διευθυντρίᾳ τοῦ σπουδαίου ἐν Κετίγγη ῥωσικοῦ παρθεναγωγείου, ἐν ᾧ φοιτῶσι μαθήτριάι καὶ ἐκ τῶν ἀρίστων οἰκογενειῶν τῆς Δαλματίας, παρὰ τῇ θελκτικῇ Κυρίᾳ Μπόζο Πέτροβιτς, ἥτις καίτοι οὐδέποτε κατέλιπε τὴν Κετίγγην, ἀλλ' ἔλαβε μόνον τὴν ἀνατροφήν της ἐν τῷ ῥηθέντι ῥωσικῷ παρθεναγωγείῳ, θὰ ἡδύνατο νὰ διακριθῇ καὶ μεταξὺ τῆς ἐκλεκτοτάτης κοινωνίας, καὶ παρὰ τῷ Μητροπολίτῃ, ὅστις ἰδίως μοὶ ἐξέφρασε θερμὰ ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αἰσθήματα. Περὶ δὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἔλαβον καὶ πάλιν ἀφορμὴν νὰ θαυμάσω τὸν σύνδεσμον καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ ἔθνους πρὸς τὸν ἡγεμόνα, καὶ τὸν διάφορον καὶ πρωτότυπον τρόπον τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῶν. Ὅταν ὁ ἡγεμὼν δὲν εὐρίσκηται ἐν καλῇ ψυχικῇ διαθέσει ἢ ὅταν ῥητῶς ἐκφράξῃ τοιαύτην ἐπιθυμίαν, ἐξέρχεται εἰς τὸν περίπατον μόνος μετὰ

τινος Βοϊβόδα ἢ ὑπασπιστοῦ τοῦ. Ἄλλως, ὅταν δὲν ἐκδηλοῖ τοιαύτην θέλησιν, κατ' ἔθος ἀπαντες οἱ παρατυγχάνοντες τὸν παρακολουθοῦσιν. Οὕτω δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐξηρχόμεθα οἰκίας τινὸς μετὰ τοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Ἀγγλίας, ὅτε εἶδομεν μακρόθεν τὸν ἡγεμόνα, φαιδρὸν καὶ περιστοιχιζόμενον ὑπὸ δύο ἢ τριῶν Βοεβόδων, νὰ ἐξέρχεται τῶν Ἀνακτόρων ἀμέσως καὶ ὡς ἐὰν εἶχε δοθῆ σύνθημα τι. ἅπαντες οἱ Βοεβόδοι, ὅς ἀπῆντα καθ' ὁδόν, καὶ αἱ ἐπισημότητες ἐσπευδον νὰ ἀσπασθῶσιν εὐλαβέστατα καὶ φυσικώτατα τὴν χεῖρά του καὶ νὰ τὸν περιστοιχίσωσι, καταλαμβάνοντες ὅπισθεν τοῦ ἡγεμόνος τὴν προσήκουσαν ἐκάστῳ θέσιν, ἅπαν δὲ τὸ πλῆθος προσετέθη βαθμηδὸν εἰς τὴν συνοδίαν, οὐχὶ ἐκ περιεργίας, ὡς πανταχοῦ συμβαίνει, ἀλλὰ κατὰ βῆμα καὶ ἐν σοβαρότατι, νομίζον ὅτι, περιστοιχίζον οὕτω τὸν ἡγεμόνα του, ἐκπληροῖ τὸ μᾶλλον εὐχάριστον καθήκον. Παρασυρθέντες δὲ καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ ἔθους τούτου καὶ τοῦ ρεύματος, ἠθελήσαμεν νὰ προστεθῶμεν εἰς τὴν συνοδίαν τοῦ ἡγεμόνος καὶ ἐξαιρετικῇ ἀμέσως ἐδόθη ἡμῖν παρ' αὐτῷ θέσις. Ὁ τοιοῦτος τοῦ ἡγεμόνος περίπατος ἔχει μὲν πολὺ τὸ μεγαλοπρεπές καὶ ἐπιβάλλον, ἀλλὰ καὶ τὸ θεατρικὸν συνάμα δι' ὅσους ἐπιπολαίως πως κρίνουσι τὰ τοιαῦτα καὶ ἀγνοοῦσι τὴν φύσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τοῦ τόπου. Ἄλλ' ὅταν γνωρίζῃ τις τὰ ἔθιμα τοῦ Μαυροβουνίου, τὴν ἀφροσύωσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα, τὴν φύσιν τῆς σλαβικῆς φυλῆς, εἰδωλὸν τι πάντοτε ἐπιζητούσης, εὐρίσκει καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ ταύτῃ φυσικωτάτην ἐκδηλωσιν αἰσθημάτων καὶ ἰδεῶν. ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ κυριώτατον μέρος τῆς δυνάμεως τοῦ ἔθνους.

Ἐξακολουθοῦντες δὲ νὰ θεωρῶμεθα ὡς ξένοι τοῦ ἡγεμόνος, καὶ τὸ ἐσπέρας καὶ τὴν ἐπούριον κατὰ τὸ πρόγευμα καὶ γεῦμα διήλθομεν ἐν τοῖς Ἀνακτόροις. Ἐν στενοτέρῳ ἤδη κύκλῳ, εὐρύτερον ἡδύνατό τις νὰ συναναστραφῇ καὶ ὁμιλήσῃ μετὰ τῶν διαφόρων τοῦ Μαυροβουνίου ἐπισημοτήτων . . .

Μετὰ τριῶν περίπου ἡμερῶν διαμονὴν τὴν 12 περὶ τὴν πρωΐαν, δι' ὠραιότητος ἡμέρας, κατελίπομεν τὴν Κετίγγην, εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε ἀποκομίζοντες εὐαρέστους ἐντυπώσεις. Διὰ τῆς αὐτῆς δὲ ὁδοῦ ἐπανελθόντες εἰς Ῥιέικαν, μετ' εὐχαρίστου ἐκπλήξεως εἶδομεν μετ' ὀλίγον, ἐλθόντας ἐκ Σκόδρας πρὸς προὔπαντησιν ἡμῶν, φίλους τινάς, συνοδεύοντας τὴν μητέρα καὶ γυναικαδέλφην τοῦ ἐπιτετραμμένου τῆς Ἀγγλίας καὶ τὴν σύζυγον τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας. Ἐν μείζονι δὲ ἤδη κοινωνίᾳ καὶ πολλὰ ἔχοντες νὰ διηγηθῶμεν πρὸς ἐκείνους, ὧν ὁ μονήρης ἐν Σκόδρα βίος αὐξάνει τὸ φύσει φιλοπερίεργον τοῦ χαρακτῆρος, φαιδρῶς καὶ εὐθύμως διηνύσαμεν τὸν ἐκ Ῥιέικας εἰς Σκόδραν πλοῦν καὶ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπανήλθομεν εἰς τὰ ἴδια.